

מה שהכתובה נקראת "פורנא" כתב הרמב"ן (בראשית מ"ט כ"ב) שהוא מלשון שבח, כמו אפריון נמטיי' לרבי שמעון בב"מ קי"ט ע"א, שהכתובה היא שבח בית אביה.

★★

בגמ': יתום ויתומה שבאו להתפרנס מפרנסין את היתומה ואח"כ את היתום מפני שהאיש דרכו לחזור על הפתחים ואשה אין דרכה לחזור.

החפין חיים זצ"ל בספרו אהבת חסד (ח"א פרק ששי הלכה ג' ונתיב החסד שם) למד מכאן, דאע"ג דקיי"ל דקרוב קודם להלוותו ולתת לו צדקה, מ"מ אם הקרוב יכול יותר בקלות להשיג הלוואות מאחרים והאינו קרוב אינו יכול להשיג בקלות מאחרים, האינו קרוב קודם. וכמו דאמרינן כאן דאע"ג דאיש קודם לאשה לכל דבר מ"מ מפרנסין את היתומה תחילה משום דאין דרכה לחזור.

דף ס"ז ע"ב

בגמ': יתום שבא לישא שוכרין לו בית ומציעין לו מטה וכ"כ כלי תשמישו ואח"כ משיאין לו אשה כו'.

בספרו בית האוצר (מערכת א-ד כלל י"ד) כותב הגאון ר' יוסף ענגיל שג' דברים אלו הם נגד מ"ש (ברכות נ"ז ע"ב) ג' דברים מרחיבין דעתו של אדם אשה נאה כלים נאים ודירה נאה.

וה"נ שוכרין לו בית, נגד דירה נאה. מציעין לו מטה וכל כלי תשמישו, נגד כלים נאים. ומשיאין לו אשה, נגד אשה נאה ע"ש עור.

★★

בגמ': תנו רבנן מעשה באנשי גליץ העליון שלקחו לעני בן טובים אחד מציפורי ליטרא בשר בכל יום וכו' כפר קטן היה בכל יומא הוה מפסדי חיותא אמטולתיה.

פריש"י ואין המותר נמכר.

בספר ברכת השם (סי' ג' במקור הברכה סקט"ז) הביא מספר אורח נאמן (או"ח סי' קע"א אות ח') שהוכיח מכאן

על שלא הייתי מרע"ה, בשמים יתבעו אותי על שלא הייתי זישע. כלומר שלעולם לא תובעים מן האדם יותר מכוחותיו עצמו.

ובזה יל"פ מ"ש בתפלה ותן חלקנו בתורתך, היינו החלק שלנו, הכוחות של עצמנו, אותם נשקיע במרץ בתורתך.

אולם מצד שני בכוחות של האדם עצמו, תובעים ממנו לנצל אותם עד תומם, גם אם הוא עושה הרבה והרבה יותר מאחרים, כמו שמצינו הכא אצל נקדימון בן גוריון שאף שכל כך הרבה בצדקה וחסד, עד שהיו פורשין כלי מילת כשהי' הולך מבית הכנסת לביתו, ואח"כ היו באים עניים ומגלגלים אותם ונוטלים אותם לעצמם, מ"מ נאבד כל כספו בענין רע, מכיון ד"כדבעי למיעבד לא עבד". ע"כ.

★★

בגמ': גמלים של ערביא אשה גובה פורנא מהם.

ובתוס' הביאו תקנת הגאונים שגובים האידנא ממטלטלי דיתמי.

בשו"ת ריב"ש (סי' שצ"ב) כתב ב' טעמים לתקנת הגאונים. א' טעם הרמב"ם (בפירוש המשניות) דמפני תיקון העולם ראו לכוף היתומים במצוה דלפרוע חוב אביהם, ואף בשאר יורשים שאינם בנים, שאין מוטל עליהם מצוה זו לא פליג בתקנתיהו. ב' טעם הרא"ש דהאידנא כל עסקינו במטלטלין, הו"ל כגמלא של ערביא וארנקי דמחוזא שהאשה גובה מהם.

וכתב באבני מלואים (סי' ק' סק"ה) דאיכא נפק"מ לדינא בין בתי תרי טעמי, אי הבעל חוב גובה גם מהראוי, דלטעם הרמב"ם שראו לכוף על מצות היתומים לפרוע חוב אביהם, והרי מצוה זו שייך גם במה שמגיע אחר כך, ולכן האידנא מחמת תקנת הגאונים חייבים לפרוע בראוי זה.

אבל לטעמו של הרא"ש משום דהאידנא סמיך דעתיה אמטלטלי, והו"ל כקרקע, והרי גם הקרקע אינו גובה בשבח של הקרקע, ולכן גם במטלטלי האידנא אינו גובה מהם.

★★